

prof. dr. sc.
Vidoje Vujić
mr. sc.
Željko Tepšić

**IZAZOVI REGIONALNOG
PRIDRUŽIVANJA EUROPSKOJ
UNIJI – PRIMJER HRVATSKE**

**CHALLENGES OF REGIONAL
ACCESSION TO THE
EUROPEAN UNION – THE
CASE OF CROATIA**

SAŽETAK: Prostor, čovjek, vrijeme i gospodarske djelatnosti predstavljaju osnovne dimenzije svih ekonomskih pojava. Proces pridruživanja Hrvatske EU trajao je neuobičajeno dugo vremena. Proces je bio prožet brojnim prilagodbama, koje će u osnovi odrediti budući razvoj i konkurentnost Hrvatske u 21. stoljeću. U radu se analiziraju procesi koji se događaju u Hrvatskoj tijekom priprema za ulazak u punopravno članstvo Europske unije.

U radu se promišlja o statističkoj podjeli hrvatskog prostora na tri regije. Analiziraju se statistički indikatori koji opisuju faktore i područja konkurentnosti hrvatskih (županija) regija. Sintetiziraju se ekonomski učinci korištenja EU fondova i procesi koji se događaju u Hrvatskoj tijekom priprema za ulazak u punopravno članstvo Europske unije i mogućnosti sudjelovanja u raznim pretpripravnim programima i drugim oblicima financijske i tehničke podrške.

KLJUČNE RIJEČI: regionalizacija, konkurentnost, pridruživanje, europski programi i fondovi

ABSTRACT: Territory, people, time and economic activities represent the fundamental dimensions of all economic phenomena. The territory in which economic activities take place has always been and still remains the subject of economic studies within the framework of national states or a union of states, but also within the framework of states divided into determined territories. With the use of competitiveness indicators these territories are ranked and possible weaknesses and presumptions for a balanced growth of all regions within a single state are identified.

The paper envisages a statistical division of Croatian territory into three regions. It analyses statistical indicators describing factors and competitiveness areas of Croatian (counties) regions. It synthesizes the economic effects of the use of EU funds and processes that are taking place in Croatia during its preparation to enter the European Union as a fully fledged member and it also summarizes the opportunities of participating in different pre-accession programmes and other forms of financial and technical assistance.

KEY WORDS: regionalization, competitiveness, accession, European programmes and funds

Prof. dr. sc. *Vidoje Vujić*, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija **adresa:** Primorska 42, p.p. 97, 51410 Opatija
telefon: +385(0)51 294 715 **e-mail:** vvujic@fthm.hr

Mr. sc. *Željko Tepšić*, Visoka poslovna škola Utitus, Zagreb **adresa:** Ul. grada Mainza 21, Zagreb **telefon:** +385(0)1 2442 595 **e-mail:** ztepsic@mac.com

PROCES PRIDRUŽIVANJA HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI

Nastanak ideje o osnivanju Europske unije vezuje se za prijedlog Winstona Churchilla o formiranju Sjedinjenih Država Europe, iznesen 19. rujna 1946. godine, u Zürichu. Taj govor rezultirao je dobrom suradnjom šest država: Belgije, Francuske, Njemačke, Italije, Luksemburga i Nizozemske, koje su u Parizu 18. travnja 1951. godine potpisale Pariški ugovor o osnivanju Europske zajednice, koja 1. studenoga 1993. godine prerasta u Europsku uniju kao međuvladinu i nadnacionalnu zajednicu Europskih država temeljem Ugovora o Europskoj uniji, poznatijeg kao Ugovor iz Maastrichta. Polovinom 1973. godine, Europskoj zajednici, odnosno uniji, pristupaju Danska, Irska i Velika Britanija, a 1981. godine Grčka. Krajem 1986. godine, u EU se primaju Portugal i Španjolska, a 1995. godine Austrija, Finska i Švedska. Godine 2004. u članstvo EU primljeni su Cipar, Češka Republika, Estonija, Latvija, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija, a 2007. godine Bugarska i Rumunjska. Europska unija danas broji 27 država članica i blizu 500 milijuna stanovnika.

Pravni temelj i prvi Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Hrvatske i Europske unije potpisan je 29. listopada 2001. U njemu se ističe da je ulazak Hrvatske u EU vitalni vanjskopolitički i gospodarski cilj (Vukadinović i Čehulić, 2005). U prosincu 2002. Hrvatski sabor prihvatio je Rezoluciju o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji. Ubrzo nakon toga, 21. veljače 2003. godine, Hrvatska podnosi zahtjev za punopravno članstvo u EU. Europsko vijeće na lipanjskom sastanku u Solunu 2003. godine potvrdilo je europsku perspektivu zemalja Zapadnog Balkana. Slijedila je uobičajena procedura izrade mišljenja, temeljem kojeg Europska komisija, u srpnju 2003. godine, Hrvatskoj dostavlja upitnik s 4 560 pitanja. U listopadu 2003. godine, Vlada Republike Hrvatske uručila je Europskoj komisiji odgovore na

ASSOCIATION PROCESS OF CROATIA WITH THE EUROPEAN UNION

The idea of establishment of the European Union originated from Winston Churchill's proposal about the forming of the United States of Europe in his speech in Zurich on 19 September 1946. The speech prompted good cooperation of six countries, namely Belgium, France, Germany, Italy, Luxembourg and the Netherlands, which on 18 April 1951 signed the Treaty of Paris establishing the European Community, which on 1 November 1993 became the European Union - inter-governmental and supra-national community of European countries, based on the Treaty on European Union, better known as the Maastricht Treaty. In 1973, Denmark, Ireland and Great Britain joined the European Community/Union, followed by Greece in 1981. In late 1986, Portugal and Spain joined the EU, whereas Austria, Finland and Sweden joined in 1995. In 2004, the EU membership was enlarged by Cyprus, the Czech Republic, Estonia, Latvia, Hungary, Malta, Poland, Slovakia and Slovenia, and Bulgaria and Romania joined in 2007. Today, the European Union has 27 Member States and nearly 500 million citizens.

The legal basis and the first Stabilisation and Association Agreement between Croatia and the European Union were signed on 29 October 2001. The Agreement emphasized that the entry of Croatia in the EU was a vital foreign policy and economic goal (Vukadinović and Čehulić, 2005). In December 2002, the Croatian Parliament adopted the Resolution on Croatia's Integration into the European Union. Soon afterwards, on 21 February 2003, Croatia applied for full membership in the EU. The European Council, on its meeting in Thessaloniki in June 2003, reiterated its determination to fully and effectively support the European perspective of the Western Balkan countries. There followed the regular procedure of composing the Opinion, based on which the European Commission, in July 2003, submitted a Questionnaire comprised of 4560 questions. In

dostavljena pitanja. Europska komisija u travnju 2004. godine donosi pozitivno mišljenje o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvo u EU. Europsko vijeće 18. srpnja 2004. godine donosi odluku kojom se Republici Hrvatskoj odobrava status države kandidatkinje za punopravno članstvo u EU.

Nakon toga, Vijeće Europske unije usvojilo je Pregovarački okvir za pregovore s Republikom Hrvatskom, koji su započeli tek 3. listopada 2005. godine. Od tada pa sve do 10. lipnja 2011. godine Hrvatska je otvarala i zatvarala ukupno 35 pregovaračkih poglavlja, i to:

October 2003, the Government of the Republic of Croatia submitted the answers to the European Commission. In April 2004, the European Commission published its positive Opinion on Croatia's Application for Membership of the European Union. On 18 July 2004, the European Council recognized the Republic of Croatia as a candidate country for the full membership of the EU.

Subsequently, the Council of European Union adopted the Negotiating Framework for negotiations with the Republic of Croatia, which started on 3 October 2005. By 10 June 2011, Croatia opened and closed the total of 35 negotiation chapters, namely:

1	Sloboda kretanja roba / Free Movement of Goods
2	Sloboda kretanja radnika / Freedom of Movement for Workers
3	Pravo poslovnog nastanka i sloboda pružanja usluga / Right of Establishment and Freedom to Provide Services
4	Sloboda kretanja kapitala / Free Movement of Capital
5	Javne nabave / Public Procurement
6	Pravo trgovačkih društava / Company Law
7	Pravo intelektualnog vlasništva / Intellectual Property Law
8	Tržišno natjecanje / Competition Policy
9	Financijske usluge / Financial Services
10	Informacijsko društvo i mediji / Information Society and Media
11	Poljoprivreda i ruralni razvitak / Agriculture and Rural Development
12	Sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor / Food Safety, Veterinary and Phytosanitary Policy
13	Ribarstvo / Fisheries
14	Prometna politika / Transport Policy
15	Energetika / Energy
16	Porezi / Taxation
17	Ekonomska i monetarna unija / Economic and Monetary Policy
18	Statistika / Statistics
19	Socijalna politika i zapošljavanje / Social Policy and Employment
20	Poduzetništvo i industrijska politika / Enterprise and Industrial Policy
21	Trans-europske mreže / Trans-European Networks
22	Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata / Regional Policy & Co-ordination of Structural Instruments

23	Pravosuđe i temeljna ljudska prava / Judiciary and Fundamental Rights
24	Pravda, sloboda i sigurnost / Justice, Freedom and Security
25	Znanost i istraživanje / Science and Research
26	Obrazovanje i kultura / Education and Culture
27	Okoliš / Environment
28	Zaštita potrošača i zdravlja / Consumer and Health Protection
29	Carinska unija / Customs Union
30	Vanjski odnosi / External Relations
31	Vanjska, sigurnosna i obrambena politika / Foreign, Security and Defence Policy
32	Financijski nadzor / Financial Control
33	Financijske i proračunske odredbe / Financial and Budgetary Provisions
34	Institucije / Institutions
35	Ostala pitanja / Other Issues

Izvor: <http://de.mvp.hr/?mh=160&mv=1981> / Source: <http://de.mvp.hr/?mh=160&mv=1981>

Nakon zatvaranja svih pregovaračkih poglavlja, Europska komisija preporučila je primanje Hrvatske u punopravno članstvo 1. srpnja 2013. godine. Do ulaska u članstvo u Europsku uniju svaka država kandidatkinja dužna je preuzeti cijelu pravnu stečevinu Europske unije i biti sposobna za njezinu učinkovitu primjenu. Tek nakon toga predstavnici zemalja članica Europske unije i zemlje pristupnice potpisat će Ugovor o pristupanju, koji će zatim morati ratificirati sve zemlje potpisnice u skladu sa svojim ustavnim odredbama. Završetkom procesa ratifikacije, zemlja pristupnica postaje punopravnom članicom Europske unije, pod uvjetom da građani Hrvatske daju svoj pristanak na referendumu. Hrvatska će u Europskoj uniji imati jednaka prava u Vijeću Europske unije i u Europskoj komisiji kao i druge članice, uključujući i pravo veta. U Europskom parlamentu, koji ima 750 mjesta, Hrvatska će na temelju broja stanovnika i raspodjele mjesta najvjerojatnije imati 13 zastupnika, koji će se birati na sljedećim europskim izborima 2014. godine.

After closing all negotiation chapters, on 1 July 2013 the European Commission recommended the admission of Croatia in the full membership. Each candidate country has to accept the 'acquis' before it can join the European Union, and make European Union law part of its own national legislation. Only after this the representatives of European Union Member States and the accession country can sign the Accession Treaty which then has to be ratified by all signatory states, according to their constitutional provisions. After finalising the ratification process, the accession country becomes the full European Union Member State, provided that its citizens gave their consent on the European Union membership referendum. Once it becomes the European Union Member State, Croatia will have equal rights in the Council of European Union and in the European Commission as other Member States, including the right of veto. In the European Parliament, which comprises 750 seats, based on the population count and the distribution of seats, Croatia will probably have 13 representatives who will be elected in the following Elections to the European Parliament in 2014.

EKONOMSKI UČINCI PRILAGODBE EU

Članstvo u Europskoj uniji neće se odraziti jednako na sve strukture hrvatskoga društva. Priključivanje Europskoj uniji donosi Hrvatskoj brojne transfere iz proračuna Europske unije, ali i gubitak carinskih prihoda i potrebu prilagodbe poreznih prihoda. Analizom fiskalnih učinaka temeljem analize prihoda pri ulasku u Europsku uniju neupitno će doći do određenih promjena. Naime, dio proračunskih prihoda od poreza na dodanu vrijednost (PDV) i carina odlit će se standardnim mehanizmima u proračun Europske unije, dok će se istodobno potencijalno otvoriti prostor za povećanje određenih vrsta prihoda (poput trošarina) zbog usklađivanja poreznog sustava. Kao protuteža tom neto odljevu sredstava pojavit će se i transferi iz proračuna Europske unije u Hrvatski proračun.

Potrebno je naglasiti da neke zemlje članice Europske unije još nisu potpuno uskladile svoju strukturu trošarina, što pak navodi na zaključak da ni Hrvatska neće morati odmah nakon ulaska u Europsku uniju u cijelosti uskladiti svoju strukturu trošarina. Usklađivanje će trebati provesti u dogovorenom monitoring razdoblju. Međutim, pitanje je hoće li svi ti troškovi imati neutralan, pozitivan ili negativan učinak na javne financije. Uz znatne izdatke za prilagodbu u područjima kao što su okoliš, poljoprivreda i transport te izdvajanja za proračun Europske unije, doći će i do promjene u strukturi rashoda. Ulazak u Europsku uniju ne bi trebao značajnije povećati cijene u Hrvatskoj, ali bi se mogao osjetiti pritisak na povećanje deficita opće države od oko 1,1 posto BDP-a u prvim godinama članstva.

Ekonomski aspekt izazova ogleda se troškovima prilagodbe standardima Europske unije. Prema iskustvima nekih država koje su postale članice Europske unije, ukupni makroekonomski učinak pristupanja u Europsku uniju za Hrvatsku se procjenjuje na 0,25% bruto proizvoda ili ukupno 11 milijardi eura (Belošević i suradnici, 2009). Zaštita okoliša i zdravlja trebalo bi biti područje

ECONOMIC EFFECTS OF EU ADJUSTMENT

Not all structures of Croatian society will be equally affected by the European Union membership. The accession to the European Union will bring numerous transfers from European Union budget, but also the loss of customs revenues and the need to adjust tax revenues. Analysis of fiscal impacts based on income analysis shows that, upon entry in the European Union, there will definitely occur certain changes. That is, a part of the budget revenues collected from the value-added tax (VAT) and customs duties will go to the European Union budget through standard mechanisms, whereas, at the same time, there could open a space for increase of certain categories of income (e.g. excise duties) due to tax system adjustments. As a counterweight to this net cash flow, there will be transfers from the European Union budget to the Croatian budget.

It should be noted that some Member States have still not fully adjusted their structure of excise duties, which, on the other hand, leads to a conclusion that Croatia, too, will not have to do that immediately after its accession to the European Union. The adjustment will have to be performed within the agreed monitoring period. However, the question is whether all these costs will have a neutral, positive or a negative effect on public finances. With considerable expenses for adjustments in the areas such as environment, agriculture and transport, as well as allocations for the European Union budget, there will be changes in the structure of expenses. The accession to the European Union should not significantly increase prices in Croatia, but there could be a certain pressure regarding the increase of general government deficit by about 1.1 percent GDP in the first years of the membership.

The economic aspect of the challenges is reflected in the costs of the harmonisation with European Union standards. Based on experiences of some European Union Member States, the total macroeconomic effect of the EU accession on

s vjerojatno najvišim financijskim troškovima. Procjenjuje se da će samo u zaštitu voda trebati uložiti gotovo 10 milijardi kuna, u gospodarenje otpadom oko 5,8 milijardi kuna, a u vodno gospodarstvo više od 24 milijarde kuna. Najteže će vjerojatno biti na području poljoprivrede, koja nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju godišnje može očekivati oko 2,5 milijardi kuna izravnih potpora iz Europske unije, no to neće biti dovoljno da se nadomijeste trenutačne državne potpore. Stručnjaci ipak smatraju da će troškovi priključenja Hrvatske Europskoj uniji biti kratkoročni i jednokratni, dok će koristi biti brojne i dugotrajne. Sam ulazak u Europsku uniju trebao bi pridonijeti oko 0,6% bržem rastu BDP-a godišnje.

Hrvatska je početkom 2002. godine svoj sustav potpora započela usklađivati sa standardima Europske unije. Usklađivanje sustava državnih potpora zapravo znači postupno ukidanje sektorskih potpora i oslanjanje na horizontalne potpore, koje ne favoriziraju ni jednog proizvođača ili proizvod. Prema procjenama Instituta za javne financije (Kesner-Škreb, Pleše i Mikić, 2003), državne potpore u Hrvatskoj iznose 5,25% BDP-a, dok u Europskoj uniji iznose samo 1% BDP-a. Na osnovi tih podataka može se pretpostaviti da će usklađivanje s Europskom unijom hrvatskom proračunu donijeti uštede u iznosu od 4% BDP-a.

Stjecanjem statusa kandidata Republici Hrvatskoj otvorena je mogućnost sudjelovanja u raznim pretpristupnim programima i drugim oblicima financijsko-tehničke podrške koje određenim projektima nude razni fondovi. Europski fondovi razlikuju se po namjeni, obuhvatu i zemljama kojima su namijenjeni za regionalnu pomoć, očuvanje prirodnih resursa, pretpristupnu pomoć, vanjsku pomoć i programe Unije. U praksi Europske unije do sada se razlikuju strukturalni i kohezijski fondovi. Strukturalni fondovi namijenjeni su pojedinim regijama zemalja članica Europske unije. Kohezijski fond namijenjen je najsiriomašnjim zemljama članicama. U okviru nove kohezijske politike Europske unije, za

Croatia is estimated to 0.25% GP, i.e. 11 billion EUR (Belošević et al, 2009). Environmental and health protection will probably be the area with the highest financial costs. It is estimated that almost 10 billion HRK will have to be invested in water protection, about 5.8 billion HRK in waste management, and more than 24 billion HRK in water management. Agriculture will probably encounter most difficulties and, after the accession, this field can expect about 2.5 billion HRK per year of direct aid from the European Union. However, it will not be enough to make up for the current state aid. However, the experts consider that the costs of the Croatian accession will be short-term and single, whereas the benefits will be long-term and numerous. The accession to the European Union should contribute to about 0.6% faster growth of GDP per year.

In early 2002, Croatia started adjusting its system of aids with the European Union standards. Harmonisation of the state aid system actually means phasing out of sector assistance and relying on horizontal assistance which does not favour certain producers or products over the other. According to the Institute of Public Finance (Kesner-Škreb, Pleše and Mikić, 2003), state aid in Croatia amounts to 5.25% GDP, whereas in the European Union it amounts to only 1% GDP. Based on these data it can be assumed that the adjustment with the European Union will bring savings to the Croatian budget by about 4% GDP.

By acquiring the status of the candidate country, the Republic of Croatia has been presented with the possibility to participate in a number of pre-accession programmes and other forms of financial and technical support by various funds for certain projects. European funds differ by purpose, scope and country for which they are intended for regional aid, preservation of natural resources, pre-accession assistance, external assistance and EU programmes. Based on the European Union practice, there are Structural Funds and Cohesion Funds. Structural Funds are intended for particular regions of the European Union Member States,

razdoblje 2007-2013. godine, postoje sljedeći raspoloživi fondovi (Kandžija, V., I. Cvečić, 2011):

☞ *Europski socijalni fond (ESF)* – namijenjen olakšavanju zapošljavanja i geografskoj mobilnosti radnika te osposobljavanju radnika,

☞ *Europski fond za regionalni razvoj (EROF)* – namijenjen korigiranju regionalnih neravnoteža u Uniji, posebno putem financiranja infrastrukture, investicija i inovacija,

☞ *Kobezijski fond (Cohesion fund)* – namijenjen projektima u području okoliša, transporta i obnovljive energije,

☞ *Europski poljoprivredni garancijski fond (EAGF/FEAGA)*,

☞ *Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD/FEADER)*,

☞ *Europski ribarski fond (EFF/FEP)*,

☞ *Fond solidarnosti EU-a (EUSF/FSUE)* – namijenjen područjima Unije pogođenima značajnim prirodnim nepogodama,

☞ *Europski investicijski fond (EIF)* – financijska institucija koja ulaže kapital i odobrava jamstva bankama i drugim posrednicima koji investiraju u infrastrukturne projekte te razvoj malih i srednjih poduzeća u Uniji i izvan nje,

☞ *Europski fond za prilagodbe procesima globalizacije (EGAF/FEAM)* – namijenjen poslovnim subjektima u EU koji trebaju pomoć u rješavanju organizacijskog i tehnološkog viška djelatnika.

Naznačenim fondovima Europske unije pomažu razne institucije, ustanove, poduzeća i udruge iz EU, putem programa u području istraživanja, konkurentnosti i inovacija, obrazovanja, zdravlja kulture, medija, ljudskih potencijala, solidarnosti itd. U pojedinim programima mogu sudjelovati i korisnici iz trećih zemalja, pod uvjetom da su potpisani odgovarajući sporazumi. Financiraju se razni projekti, od potpore institucionalne izgradnje i razvoja demokracije, istraživačkih

whereas the Cohesion Fund is intended for the poorest Member States. Within the new Cohesion Policy 2007 - 2013, the following funds are available (Kandžija, V., I. Cvečić, 2011):

☞ *The European Social Fund (ESF)* – aims at promoting a high level of employment, geographic mobility of labour force, and labour force training and education

☞ *European Regional Development Fund (EROF)* – aims at correction of regional imbalance in the Union, especially by financing of infrastructure, investment and innovation

☞ *Cohesion Fund* – aims at projects in the fields of environment, transport and renewable energy.

☞ *European Agricultural Guarantee Fund (EAGF/FEAGA)*

☞ *European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD / FEADER)*

☞ *European Fisheries Fund (EFF/FEP)*

☞ *EU Solidarity Fund (EUSF/FSUE)* aims at the EU areas affected by major natural disasters

☞ *European Investment Fund (EIF)* is a financial institution which invests capital and grants guarantees to banks and other agencies which invest in infrastructure projects and the development of small and medium businesses in the EU and outside of it

☞ *European Globalisation Adjustment Fund (EGAF/FEAM)* aims at business entities in the EU which need assistance in solving organisational and technological surplus of labour.

The mentioned European Union funds are assisted by various institutions, organisations, companies and associations from the EU through programmes in the fields of research, competitiveness and innovation, education, health, culture, media, human resources, solidarity etc. Certain programmes allow participation of beneficiaries from third countries, provided that appropriate agreements

i razvojnih projekata do humanitarne pomoći. U Tablici 1 prikazuje se struktura korištenih sredstava Europske unije.

Iz Tablica 1 može se uočiti da su najuspješnije bile one zemlje u kojima je postignuta kvalitetna suradnja između javnog i privatnog sektora, kao što su Estonija, Latvija, Litva, Poljska i Mađarska – one su iznadprosječno koristile skoro sve fondove EU, što se odrazilo i na njihovu konkurentnost. Najznačajniji fondovi i proračunski instrumenti Unije u razdoblju od 2007. do 2013. godine su:

☞ *Instrument prepristupne pomoći (IPA)* – namijenjen zemljama kandidatkinjama za pristup EU. Ovaj jedinstveni prepristupni instrument razlikuje dvije skupine zemalja: 1) države sa statusom potencijalnog kandidata za članstvo u Uniji (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija) i 2) države sa statusom kandidata za članstvo u Europskoj uniji (Hrvatska, Makedonija, Turska). Program IPA sastoji se od sljedećih pet komponenti:

- IPA I. – jačanje kapaciteta i izgradnja institucija,
- IPA II. – prekogranična suradnja,
- IPA III. – regionalni razvoj,
- IPA IV. – razvoj ljudskih potencijala,
- IPA V. – ruralni razvoj;

☞ *Europski instrument susjedstva i partnerstva (ENPI/IEPV)*;

☞ *Europski fond za razvoj (EOF)*, koji se financira izvan općeg EU proračuna (zemlje ACP i OCT);

☞ *Instrument za razvoj i suradnju (OCI)* – obuhvaća ostale zemlje u razvoju i određene tematske programe (npr. migracije i azil).

Svi naznačeni fondovi i instrumenti namijenjeni su prije svega financiranju prilagodbe standardima Europske unije. EU državama kandidatkinjama na raspolaganje stavlja izdašna bespovratna sredstva upravo za prilagodbu EU standardima u prepristupnom razdoblju (za RH cca. 380 mil. eura godišnje kroz program IPA), te vrlo izdašna sredstva kroz ostale programe i donacije (za RH

were signed. Various projects are financed, from institutional development assistance and democracy development, research and development projects to humanitarian aid. Table 1 shows the structure of the used European Union funds.

Table 1 shows that the most successful countries were those where good cooperation between the public and private sector had been achieved, such as Estonia, Latvia, Lithuania, Poland and Hungary; they achieved above average utilisation of almost all EU funds. This also reflected on their competitiveness. The most significant funds and budgetary instruments of the Union in the period from 2007 to 2013 are the following:

☞ *Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA)* – designed for EU candidate countries. This unique pre-accession instrument distinguishes between two groups of countries: 1) Countries with the status of potential candidate for membership of the Union (Albania, Bosnia and Herzegovina, Montenegro and Serbia) 2) Countries with the status of candidate for membership of the European Union (Croatia, Macedonia and Turkey). The IPA programme consists of the following five components:

- IPA I - capacity building and institution building
- IPA II - cross-border cooperation
- IPA III - regional development
- IPA IV - human resources development
- IPA V - rural development

☞ *European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI/IEPV)*

☞ *European Development Fund (EDF)* – financed outside of the EU General Budget (ACP and OCT countries)

☞ *Development Cooperation Instrument (DCI)* – includes other developing countries and specific thematic programmes (e.g. migrations and asylum).

All the above funds and instruments are intended primarily for the financing of harmonisation with European Union standards. Candidate countries have at their disposal great amounts of grants

TABLICA 1. FONDOVI I SREDSTVA ZA RURALNI RAZVOJ ZA NOVE ČLANICE EU, 2005-2009.
TABLE 1. FUNDS AND RESOURCES FOR RURAL DEVELOPMENT FOR NEW EU MEMBER STATES FOR THE PERIOD 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009	PROSJEK / AVERAGE
ZEMLJA / COUNTRY	STRUKTURNI FONDOVI (% BDP-A) / STRUCTURAL FUNDS (% OF GDP)					
Bugarska / Bulgaria			0,29	0,37	0,50	0,39
Češka / Czech Republic	0,14	0,22	0,54	0,71	0,90	0,50
Estonija / Estonia	0,61	0,65	0,86	0,77	0,81	0,14
Latvija / Latvia	0,67	0,41	0,34	0,98	0,79	0,04
Litva / Lithuania	0,52	0,58	1,10	1,18	3,15	1,31
Mađarska / Hungary	0,29	0,62	0,93	0,73	1,42	0,80
Poljska / Poland	0,31	0,59	1,01	0,83	1,19	0,79
Rumunjska / Romania			0,21	0,28	0,53	0,34
Slovenija / Slovenia	0,16	0,19	0,30	0,35	0,57	0,32
Slovačka / Slovakia	0,30	0,43	0,82	0,79	0,61	0,59
Prosjeak / Average	0,37	0,46	0,74	0,70	1,35	0,72
ZEMLJA / COUNTRY	KOHEZIJSKI FONDOVI (% BDP-A) / COHESION FUNDS (% OF GDP)					
Bugarska / Bulgaria				0,26	0,26	0,23
Češka / Czech Republic	0,02	0,19	0,18	0,42	0,54	0,27
Estonija / Estonia	0,03	0,41	0,51	0,70	0,92	0,51
Latvija / Latvia	0,16	0,47	0,73	0,69	0,75	0,56
Litva / Lithuania	0,23	0,22	0,53	0,77	1,29	0,61
Mađarska / Hungary	0,09	0,15	0,37	0,39	0,92	0,38
Poljska / Poland	0,01	0,12	0,34	0,44	0,77	0,34
Rumunjska / Romania			0,13	0,19	0,26	0,19
Slovenija / Slovenia	0,03	0,10	0,16	0,28	0,47	0,21
Slovačka / Slovakia	0,11	0,17	0,33	0,46	0,32	0,28
Prosjeak / Average	0,08	0,23	0,35	0,46	0,65	0,36
ZEMLJA / COUNTRY	SREDSTVA ZA RURALNI RAZVOJ (% BDP-A) / RESOURCES FOR RURAL DEVELOPMENT (% OF GDP)					
Bugarska / Bulgaria				0,68	0,36	0,35
Češka / Czech Republic	0,15	0,16	0,28	0,17	0,27	0,20
Estonija / Estonia	0,44	0,32	0,45	0,33	0,69	0,44
Latvija / Latvia	0,70	0,59	0,53	0,54	0,56	0,58
Litva / Lithuania	0,66	0,58	1,08	0,23	0,93	0,70
Mađarska / Hungary	0,15	0,26	0,47	0,15	0,57	0,32
Poljska / Poland	0,27	0,42	0,61	0,30	0,34	0,39
Rumunjska / Romania				0,40	0,49	0,30
Slovenija / Slovenia	0,24	0,38	0,37	0,25	0,32	0,31
Slovačka / Slovakia	0,27	0,29	0,40	0,29	0,46	0,34
Prosjeak / Average	0,36	0,37	0,42	0,33	0,50	0,39

Izvor: prilagođeno prema <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> / Source: adapted from <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

cca. 1-1,2 milijarde eura godišnje) radi dostizanja stupnja razvijenosti u skladu s EU prosjekom. I tu dolazimo do prvog vrlo konkretnog izazova – izgradnje institucionalnog okvira koji će:

- ☞ biti sposoban provesti potrebne reforme i u praksi primjenjivati opsežnu pravnu stečevinu EU,
- ☞ znati i moći iskoristiti ponuđena sredstva, što je tehnički i administrativno vrlo zahtjevno.

Bez obzira na lijepe brojke koje su u proteklim godinama prikazivane od strane državnih institucija, a koje su govorile o visokim stopama iskorištenja EU sredstava, stvarnost je nažalost bitno drugačija. Naime, visoka iskorištenost programa CARDS (*Community Assistance for reconstruction, Development and Stabilization*) može se u velikoj mjeri pripisati činjenici da je njime upravljano pod centraliziranim režimom upravljanja (tzv. *Centralized Management System*), tj. izravno od strane službi Europske komisije. Prelaskom na programe PHARE (*Poland and Hungary assistance for Reconstruction of the Economy*), ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*) i SAPARD (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*) (prvi pretpriputni programi u strogom smislu tog termina), uveden je i djelomično decentralizirani sustav upravljanja (tzv. *Decentralized Management System*), kojim je upravljanje predano hrvatskim državnim institucijama, koje mogu obavljati programiranje te provoditi natječaje i ugovaranje, ali uz prethodnu kontrolu i odobrenje službi Europske komisije. Ovu prvu prepreku nismo još savladali, jer je postotak iskorištenosti ova tri programa (s izuzetkom PHARE-a) vrlo nizak, a nažalost sve ukazuje da ni s programom IPA¹ ne ide bolje. Pregled pretpriputnih programa i ugovorenih sredstava vidljiv je u Tablici 2.

Visoka iskorištenost (92,46%) programa CARDS može se u velikoj mjeri pripisati činjenici da su njime upravljale izravno službe Europske komisije. Republici Hrvatskoj je kroz pretpriputne programe CARDS 2003, CARDS 2004, PHARE,

for the harmonisation with EU standards in the pre-accession period (for the Republic of Croatia, approximately 380 mill. EUR per year through the IPA programme), and very abundant funds through other programmes and donations (for the Republic of Croatia approximately 1 - 1.2 billion EUR per year) aimed at achieving development stages in conformity with the EU average. And this is the first very specific challenge - the development of an institutional framework that will:

- ☞ be able to carry out the necessary reforms and apply in practice the comprehensive EU acquis,
- ☞ know how to make use of the available funds, which is technically and administratively extremely demanding.

Regardless of the big numbers presented by national institutions over the last few years, which spoke of high rates of the utilization of EU instruments, unfortunately the reality was very different. Namely, the high utilization rate of the CARDS (Community Assistance for reconstruction, Development and Stabilization) programme can to a large extent be attributed to the fact that the programme was managed under the Centralized Management System, i.e. directly by European Commission services. By transitioning to PHARE (Poland and Hungary assistance for Reconstruction of the Economy), ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) and SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) (the first true pre-accession programmes in the strict sense of that term), a partly decentralised management system was introduced, with which the management was transferred to Croatian national institutions, which can carry out the programming, procurement procedures and contracting, but with the previous inspection and approval of European Commission services. This first obstacle has still not been mastered as the percentage of utilization of these three programmes (with the exception of PHARE) is very low, and unfortunately it seems the IPA¹ programme is not faring any better. An overview of

TABLICA 2. PREGLED DODIJELJENIH, UGOVORENIH I DOZNAČENIH SREDSTAVA OD EUROPSKE KOMISIJE TE IZVRŠENA PLAĆANJA DO 31.12.2009.

TABLE 2. OVERVIEW OF ALLOCATED, CONTRACTED AND RECEIVED FUNDS FROM THE EUROPEAN COMMISSION AND PAYMENTS MADE UNTIL 31 DECEMBER 2009

PROGRAM	DODIJELJENO / ALLOCATED	UGOVORENO / CONTRACTED	%	DOZNAČENO / RECEIVED	%	PLAĆENO / PAID	%
1 CARDS	75.940.045	72.751.141	95,80	72.147.965	99,17	67.268.693	92,46
2 PHARE	137.289.500	118.580.349	86,37	109.124.693	92,03	89.265.470	75,28
3 ISPA	59.000.000	35.169.222	59,61	20.846.023	59,27	14.175.086	40,31
4 SAPARD	25.000.000	15.425.682	61,70	13.960.233	90,50	12.083.170	78,33
5 UKUPNO TOTAL	297.229.545	241.926.394	81,39	216.078.914	89,32	182.792.419	75,56
6 IPA	372.108.020	28.651.823	7,70	80.602.248	281,32	13.716.305	47,87
7 SVEUKUPNO TOTAL	669.337.565	270.578.217	40,42	296.681.162	109,65	196.508.724	72,63

Izvor: Ministarstvo financija, Nacionalni fond, 2010. / Source: Ministry of Finance, National Fund, 2010

ISPA i SAPARD dodijeljeno ukupno 297,23 milijuna eura, od čega je do 31. prosinca 2009. godine ugovoreno 241,93 milijuna eura, odnosno 81,39%. Od strane Europske komisije doznačeno je 216,08 milijuna eura ili 89,32% ugovorenih sredstava. U tom je razdoblju iz doznačenih sredstava krajnjim korisnicima plaćeno 182,79 milijuna eura ili 75,56% ugovorenog iznosa (Fićor, 2009).

Dodamo li ovome i sredstva iz IPA (*Instrument for Pre-Accession Assistance*) programa, proizlazi da je Republici Hrvatskoj do 1. prosinca 2009. godine ukupno, kroz sve programe, o kojima evidenciju vodi Ministarstvo financija, dodijeljeno 669,34 milijuna eura, a ugovoreno je 270,58 milijuna eura, odnosno samo 42% dodijeljenih sredstava; doznačeno je 296,68 milijuna eura, a krajnjim je korisnicima plaćeno 196,51 milijuna eura ili 72,63% ugovorenog iznosa, odnosno iskoristila je samo jednu trećinu od dodijeljenih joj sredstava. Hrvatska ipak nije jedinstvena po ovom iskustvu, jer su gotovo sve države koje su postale članice u posljednja dva vala proširenja iskusile velike

pre-accession programmes and contracted funds is given in Table 2.

The high utilisation rate (92.46%) of the CARDS programme can to a large extent be attributed to the fact that the programme was managed directly by bodies of the European Commission. The Republic of Croatia was granted, through the pre-accession programmes CARDS 2003, CARDS 2004, PHARE, ISPA and SAPARD, a total of 297.23 million EUR, of which 241.93 million EUR or 81.39% was contracted until 31 December 2009. The European Commission allocated 216.08 million EUR or 89.32% of the contracted funds. During that period, from the allocated funds, 182.79 million EUR or 75.56% of the contracted amount was paid to end beneficiaries (Fićor, 2009).

If funds from the IPA (*Instrument for Pre-Accession Assistance*) are added to this, it follows that until 1 December 2009 the Republic of Croatia was granted a total of 669.34 million EUR through all programmes, of which the Ministry of Finance is keeping records, and that a total of 270.58

teškoće u korištenju instrumenata Kohezijske politike EU (Strukturni fondovi, Kohezijski fond i dr.). Stoga bi bilo pametno učiti na tuđim greškama, a ne na vlastitim.

Drugim riječima, hrvatske institucije javne uprave na svim razinama još nisu dorasle zadatku koji stoji pred njima. Neophodno je upravljanje javnim sredstvima sve manje temeljiti na političkim ili zavičajnim kriterijima, a sve više koristiti objektivne kvalitativne kriterije, kako pri odabiru projekata tako i pri odabiru kadrova na svim razinama, a naročito na rukovodećim funkcijama. Naravno, ni najbolja volja i iskrena želja svih razina vlasti za promjenama nije dovoljna, jer reforma javne uprave, kao i priprema te provedba kvalitetnih projekata zahtijeva velika ulaganja. Neporeciva je činjenica da regionalna i lokalna samouprava danas ni približno ne raspolažu s potrebnim financijskim sredstvima.

Brojni su primjeri koji izravno povezuju stupanj decentraliziranosti neke države sa sposobnošću korištenja EU sredstava, pa se generalno može ustvrditi da su decentralizirane države, sa snažnim regionalnim samoupravama, ujedno i najuspješnije u povlačenju EU sredstava. U konkretnom slučaju Hrvatske, smanjenje neodrživo velikog broja JLS, uz istovremeno jačanje regionalne samouprave, moglo bi polučiti željene rezultate.

Od 1990. godine Hrvatska je napravila velike korake kako bi se prilagodila funkcionalnoj tržišnoj ekonomiji i mnogi analitičari se slažu da je hrvatsko gospodarstvo danas ne samo funkcionalno tržišno gospodarstvo, već i da je u vrlo visokom stupnju integrirano u šire europsko okruženje. Ipak, evidentne su poteškoće, naročito u proizvodnom sektoru, te je nužno do maksimuma iskoristiti financijsku pomoć, koja i u okviru Instrumenta za pretprijetnu pomoć (IPA) stoji na raspolaganju za razvoj konkurentnosti gospodarstva, odnosno za stvaranje infrastrukturnih pretpostavki za razvoj gospodarstva. Nakon pristupanja EU, za ovu svrhu bit će na raspolaganju još puno veća sredstva, te je u narednih nekoliko godina nužno uložiti znatno

million EUR, i.e. only 42% of allocated funds was contracted; 296.68 million EUR was assigned, and 196.51 million EUR was paid to end beneficiaries, i.e. 72.63% the contracted amount, which means that only one third of the allocated funds were utilised. Croatia is not unique in this experience since almost all countries that became member states in the last two waves of enlargement experienced great difficulties in the use of the EU Cohesion Policy instruments (the Structural Funds, the Cohesion Fund etc.). It would therefore be wise to learn from other's mistakes, instead from one's own.

In other words – Croatian public administration institutions, at all levels, can not yet tackle the task before them. It is essential not to base the management of public funds on political or regional criteria, but on objective qualitative criteria, both in the selection of projects and in the selection of personnel at all levels, especially managerial functions. Certainly, neither good will or sincere wishes for change at all levels of government are sufficient since public administration reform as well as the preparation and implementation of high-quality projects require great investments. It is an undeniable fact that today regional and local self-government do not even nearly dispose with the necessary financial resources.

There are numerous examples that directly connect the level of decentralisation of a country with the capacity to utilize EU funds so it can be generally argued that decentralised countries with strong regional governments are the most successful in drawing EU funds. In the specific case of Croatia, a reduction of the unsustainably large number of local government units, along with the simultaneous strengthening of regional governments, could achieve the desired results.

Since 1990, Croatia has made great advances in adjusting to a functional market economy and many analysts agree that the Croatian economy today is not only a functional market economy, but to a great extent integrated in the wider European environment. Nonetheless, difficulties

veće napore da bi se i gospodarstvenici i javna uprava motivirali i osposobili za korištenje ovih instrumenata.

Naravno, neki tradicionalni modeli državnih ulaganja u gospodarstvo (primjer brodogradilišta) nisu više prihvatljivi, pa će biti potrebno razviti nove modele potpora, ali EU pravila svakako predviđaju široku lepezu instrumenata dizajniranih upravo za podizanje konkurentnosti i razvoj gospodarstva temeljenog na znanju i inovacijama, koje stvara visoku dodanu vrijednost. Važno je istaknuti da su sve nove države članice bilježile ubrzane stope rasta u prvim godinama nakon pristupanja, te da su gotovo bez iznimke postigle izvrsne rezultate upravo učinkovitim korištenjem EU sredstava za razvoj gospodarske infrastrukture, privlačenje stranih investicija te razvoj konkurentnog gospodarstva. Također, za naglasiti je da su najuspješnije bile one zemlje u kojima je postignuta kvalitetna suradnja između javnog i privatnog sektora.

Raspoloživost Strukturnih fondova te nekih drugih instrumenata EU potpora za gospodarstvo dodatno su dobili na značaju slijedom Lisabonske strategije, koja je financijske potpore EU usmjerila upravo na komercijalizaciju istraživanja i razvoja, uvođenje ICT alata te poticanje sinergije između obrazovnog, tj. znanstvenog sustava i gospodarstva. U Hrvatskoj se trenutno koristi program IPA, čija III. komponenta, Regionalna konkurentnost, ima tri definirana prioriteta:

- ☞ izgradnja poslovne infrastrukture u 10 županija (regija) koje zaostaju u razvoju,
- ☞ stvaranje pozitivne klime za ulaganja (pružanje savjetodavne pomoći malim i srednjim poduzećima, razvoj klastera i poslovnih zona, osnivanje e-poslovnih centara i stvaranje infrastrukture za inovativne proizvode),
- ☞ tehnička pomoć za upravljanje Projektima.

U cilju korištenja naznačenih programskih prioriteta neophodno je izgraditi partnerstvo za

are evident, especially in the production sector, and it is necessarily to maximally use the financial aid that is available within the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) for the development of the competitiveness of the economy, and for the creation of infrastructure preconditions necessary for the development of the economy. After EU accession, much greater funds will be available for this purpose, and in several next years it is necessary to invest much greater efforts to motivate and enable businessmen and the public administration and to utilize these instruments.

Evidently, some traditional models of state investments into the economy (the case of the shipyards, for instance) are no longer acceptable, so it will be necessary to develop new models of state aid, but EU regulations certainly envisage a wide range of instruments designed precisely for increasing competitiveness and for the development of an economy based on know-how and innovations, which creates a great added value. It is important to emphasize that all new member states recorded accelerated growth rates in the first years after accession, and that they, with almost no exception, achieved great results precisely with the effective use of EU funds for the development of business infrastructure, attracting foreign investments and development of a competitive economy. Also, it should be pointed out that the most successful countries were those in which a high-quality cooperation between the public and the private sector was achieved.

The availability of Structural funds and some other instruments of EU aid for the economy gained additional importance as a result of the Lisbon Strategy, which directed EU funds into the commercialization of research and development, introducing ICT tools and stimulating a synergy between the educational or scientific system and the economy. Currently in Croatia, the IPA programme is utilised, whose 3rd component, regional competitiveness, has three defined priorities:

- ☞ construction of business infrastructure in 10 counties (regions) that are underdeveloped

uspješno upravljanje financijskim instrumentima EU. Partnerstvo je nužno kako u vertikalnom smislu, tako i u horizontalnom smislu (primjerice među gradovima i općinama jedne ili više županija – regija), a s ciljem usklađenosti planiranja i provedbe. Od izuzetnog je značaja suradnja svih društvenih sudionika – javne uprave, civilnog društva i gospodarstva, radi sinergije raznih kapaciteta, vještina i ideja. Posebno je važno partnerstvo malih općina i gradova radi veće funkcionalnosti sustava u njihovoj nadležnosti, te partnerstvo gospodarskih subjekata (npr. u vidu klastera ili zadruga) radi racionalizacije troškova ulaganja, povećanja proizvodnih kapaciteta te sinergije resursa i znanja, kao i povećanja konkurentnosti.

Korištenje fondova EU i drugih oblika financijskih i drugih potpora trebalo je podići Hrvatsku razinu konkurentnosti. Međutim, ta se pretpostavka nije dogodila. Tome je pridonijela velika centralizacija Hrvatske države i loša struktura kadrova u javnoj upravi i samoupravi. Brojni su primjeri koji izravno povezuju stupanj decentraliziranosti neke države sa sposobnošću korištenja EU sredstava, pa se generalno može konstatirati da su decentralizirane države, sa snažnim regionalnim samoupravama, ujedno i najuspješnije u povlačenju EU sredstava.

Usporedo s izazovima koji se vežu uz sam proces prilagodbe, Hrvatska se istovremeno upustila i u gospodarske reforme temeljene na ciljevima Lisabonske strategije. Opće je poznato da su rezultati Lisabonske strategije ispod očekivanja, a pokazalo se da razlozi za taj debakl, između ostaloga, leže i u nedovoljno fokusiranim mjerama, koje su često više bile definirane široko postavljenim ciljevima EU i kratkoročnim unutarnjopolitičkim interesima nego istinskim dugoročnim potrebama gospodarstva. Primjeri nekih zemalja novih članica EU mogu poslužiti Hrvatskoj pri definiranju daljnjih mjera gospodarskog oporavka i društvenih reformi.

Slovenija je dokazala da je snažna i faktična involviranost svih društvenih aktera i šire javnosti od iznimne važnosti za detektiranje stvarnih

☞ creation of a positive investment climate (providing advisory assistance to small and medium businesses, development of clusters and business zones, establishment of e-business centres and creation of infrastructure for innovative products)

☞ technical assistance for project management

For the purpose of achieving the indicated programme priorities, it is necessary to build a partnership for the successful management of EU financial instruments. Partnership is necessarily both in the vertical and in the horizontal sense (for example between towns and municipalities of one or more counties – regions), with the goal of harmonising the planning and implementation. It is of exceptional importance that all social participants cooperate – public administration, civil society and the economy with the aim of creating a synergy of various capacities, skills and ideas. Particularly important is the partnership of small municipalities and towns because of a greater functionality of the systems in their jurisdiction, as well as the partnership between economic operators (e.g. in the form of clusters or cooperatives) for the purpose of investment expenditure rationalisation, increase of production capacities and synergy of resources and knowledge.

The use of EU funds and other forms of financial and other aid was supposed to raise Croatia's level of competitiveness. However, this assumption did not hold true. An important factor in such a development was strong centralisation of the state in Croatia and poor personnel structure in the public administration and self-government. There are numerous examples that directly connect the level of decentralisation of a country with the capacity to utilize EU funds so it can be generally argued that decentralised countries with strong regional governments are the most successful in drawing EU funds.

Simultaneously with the challenges connected to the process of adjustment as such, Croatia also ventured into economic reforms based on the objectives of the

krucijalnih problema i optimalnih rješenja. Također, Slovenci su dosljedno provodili mjere usmjerene na tako definirane prioritete (primjer: u razdoblju 2004-2010. podigli su ulaganja u istraživanje i razvoj s 1,61% na čak 3% BDP-a).

Mađarski primjer ukazuje na iznimnu važnost usklađenosti raznih strateških planskih dokumenata, čiji ciljevi, ukoliko se preklapaju ili su u koliziji, a posebno ako prioritete nisu jasno definirani, mogu dovesti do neučinkovite provedbe mjera na svim razinama.

Češki nas pak primjer uči da je institucionalni kapacitet (stručnost i učinkovitost javne uprave) te političko vodstvo temeljeno na dugoročnim (a ne dnevopolitičkim) ciljevima jedan od temeljnih preduvjeta za uspjeh društvenih reformi i gospodarske tranzicije. Naime, bez jasne vizije i čvrste političke volje nacionalnih političkih vođa nema izgleda da se postignu željeni rezultati, ma koliko EU strategije bile dobro osmišljene.

GLOBALNE DETERMINANTE REGIONALNE KONKURENTNOSTI

Regionalna politika Europske osmišljena je kako bi konkretnim rezultatima, promicanjem gospodarske i socijalne kohezije smanjila jaz između stupnja razvoja različitih regija. Politika pomaže financirati konkretne projekte za regije, gradove i njihove stanovnike. Ideja je stvoriti potencijale, tako da regije u potpunosti mogu pridonijeti postizanju većeg rasta i konkurentnosti.

Europska unija je među najbogatijim područjima svijeta, no unutar nje, između njenih regija postoje velike razlike u prihodima i mogućnostima. Razlike u bogatstvu su velike kako među državama tako i unutar svake od država Europske unije. Najuspješnije regije prema BDP-u po glavi stanovnika su urbane regije London, Bruxelles i Hamburg. Najbogatija država Luksemburg je više od

Lisbon Strategy. It is well known that the results of the Lisbon Strategy have failed to meet expectations, and it seems the reasons for this debacle lie in, among other things, insufficiently focused measures, which were too often determined by widely defined goals of the EU and short-term internal-politics interests, rather than with true long-term economic needs. The case of some new EU member states can serve Croatia in its definition of further measures of economic recovery and social reforms.

Slovenia has proven that a strong and real involvement of all social actors and the general public is of utmost importance for detecting the real crucial problem and optimal decisions. Also, the Slovenes have consistently implemented measures that were aimed at such priorities (for instance – investments into research and development in the 2004-2010 period were raised from 1.61% to 3% of the GDP).

The **Hungarian** example points to the exceptional importance of harmonising various strategic planning documents, whose goals, if they overlap or are in collision and especially if they do not have clearly defined priorities, can lead to an ineffective implementation of measures at all levels.

The **Czech** example, on the other hand, shows us that institutional capacity (expertise and effectiveness of public administration) as well as political leadership based on long-term (and not daily-political) goals are basic preconditions for the success of social reforms and economic transition. Namely, without a clear vision and firm political will of national political leaders, there is no chance of achieving desired results, no matter how well the EU strategies were envisaged.

GLOBAL DETERMINANTS OF REGIONAL COMPETITIVENESS

Regional policy of the European Union has been designed in such a way as to reduce the gap between the stages of development of different

sedam puta bogatija od najsiromašnijih novih članica Europske unije, Rumunjske i Bugarske.

Postotak odstupanja od prosjeka BDP-a EU-a (PPP) *per capita* u 2007. godini zemalja članica, kandidata i potencijalnih kandidata daje nam podloge na temelju kojih je najbolje vidljiva gospodarska snaga zemalja članica, kandidata i potencijalnih kandidata. Hrvatska je sada na 50 posto prosječne razvijenosti EU-a, najveće odstupanje od članica EU-a ima Luksemburg, a najmanje Rumunjska, temeljem postotka odstupanja BDP-a od prosjeka BDP-a (PPP) EU-a *per capita* (Tablica 3).

U Tablici 4 prikazuje se BDP po stanovniku po državama od 2003. do 2010. godine.

Najveći BDP po stanovniku u EU iskazan paritetom kupovne moći zabilježio je prošle godine Luksemburg, a najmanji Bugarska, dok je Hrvatska dosegla 42,6% posto europskog prosjeka. Temeljem podataka europskog statističkog ureda, u 2010. godini, Hrvatska je po BDP-u prestigla Mađarsku i bolja je od 7 članica EU-a. Brojni su uzroci regionalnih nejednakosti. Oni mogu biti rezultat dugogodišnjih ograničenih mogućnosti razvoja te društvenih i globalnih gospodarskih promjena, a najčešće pogrešnog koncepta razvoja. Učinak tih nedostataka ogleda se u društvenom osiromašenju, lošoj kvaliteti obrazovanja, visokoj stopi nezaposlenosti i neadekvatnoj infrastrukturi. Na temelju tih premisa i raznih kriterija regije se mogu podijeliti na razvijene, nerazvijene, prenaseljene i depresivne (Sofija Adžić, 2011).

☞ *Razvijene regije* karakterizira: natprosječna razina razvijenosti, veoma razvijena infrastruktura i informacijsko-komunikacijska tehnologija, visok životni standard, stalan i dinamičan rast novostvorene vrijednosti i zaposlenosti.

☞ *Nerazvijene regije* karakterizira: nepovoljna privredna struktura i tehnološka zaostalost, slab razvoj, visoka stopa nezaposlenosti, depopulacija stanovništva, nerazvijena infrastruktura i niska razina životnog standarda.

regions by actual results and by promoting economic and social cohesion. The policy helps finance particular projects for regions, towns and their inhabitants. The idea is to create potentials, so that regions can fully contribute to achieving higher growth and competitiveness.

The European Union is among the richest areas of the world, but within it there are big differences in income and possibilities between its regions. Differences in wealth are great both between the countries and within each of the European Union countries. The most successful regions according to the per capita GDP are the urban regions of London, Brussels and Hamburg. Luxembourg, the richest EU country, is more than seven times richer than the poorest new European Union Member States, Romania and Bulgaria. Table 3 shows per capita GDP in certain countries.

Percentage of deviation from average EU GDP (PPP) per capita in 2007 among Member States, candidates and potential candidates, provides us with data which best show the economic strength of Member States, candidates and potential candidates. Croatia is now at 50 percent of average EU development, based on percentage of GDP deviation from the average EU GDP (PPP) per capita (Table 3).

Table 4 shows GDP per capita per country for the period 2003-2010.

The highest GDP per capita in the EU, indicated by purchasing power parity, was recorded last year in Luxembourg, and the lowest in Bulgaria, while Croatia has reached 42.6% of the European average. Based on the information of the European statistical office, in 2010 Croatia's GDP exceeded Hungary's, and Croatia is doing better than 7 EU member states. There are many causes of regional inequalities; they can be the result of many years of limited possibilities of development, and social and global economic changes, and most often the wrong concept of development. The impact of such disadvantages is reflected in social impoverishment, poor quality

TABLICA 3. BDP I PROSJEK ODSUPANJA OD EUROPSKE UNIJE ZEMALJA ČLANICA, KANDIDATA I POTENCIJALNIH KANDIDATA U % ZA 2007. GODINU

TABLE 3. GDP AND AVERAGE DEVIATION FROM THE EUROPEAN UNION OF MEMBER STATES, CANDIDATES AND POTENTIAL CANDIDATES IN 2007, IN %

DRŽAVE ČLANICE / MEMBER STATES	BDP (PPP) U MILIJUNIMA INT. DOLARA / GDP (PPP) IN MILL. INT. DOLLAR	BDP (PPP) PER CAPITA U INT. DOLARIMA / GDP (PPP) PER CAPITA IN MILL. INT. DOLLAR	BDP (NOMINAL) PER CAPITA U INT. DOLARIMA / GDP (NOMINAL) PER CAPITA IN INT. DOLLAR	POSTOTAK ODSUPANJA BDP-A OD PROSJEKA BDP-A (PPP) EU-A PER CAPITA / PERCENTAGE OF DEVIATION – GDP (PPP) PER CAPITA FROM AVERAGE EU GDP (PPP) PER CAPITA
Europska Unija / European Union	13,840,833	27,894	30,937	100%
Luksemburg / Luxembourg	35,194	76,025	91,927	273%
Irska / Ireland	191,694	45,135	57,163	162%
Danska / Denmark	203,502	37,399	54,474	134%
Austrija / Austria	298,683	36,189	41,266	130%
Finska / Finland	179,141	34,162	41,542	122%
Belgija / Belgium	353,326	33,908	39,331	122%
Nizozemska / The Netherlands	549,674	33,079	42,763	119%
Ujedinjeno Kraljevstvo / United Kingdom	2,004,461	32,949	41,960	118%
Njemačka / Germany	2,698,694	32,684	36,779	117%
Švedska / Sweden	296,715	32,548	44,454	117%
Francuska / France	2,088,171	31,377	37,417	112%
Italija / Italy	1,791,006	30,383	33,078	109%
Španjolska / Spain	1,203,404	28,810	31,727	103%
Grčka / Greece	274,493	24,733	24,030	89%
Slovenija / Slovenia	49,062	24,459	18,346	88%
Cipar / Cyprus	19,692	23,419	22,046	84%
Malta	8,447	21,081	14,598	76%
Portugal	217,892	20,673	19,000	74%
Češka / The Czech Republic	210,418	20,539	15,186	74%
Estonija / Estonia	25,796	19,243	12,933	69%
Mađarska / Hungary	190,343	18,922	10,914	68%
Slovačka / Slovakia	101,220	18,705	11,307	67%
Litva / Lithuania	56,985	16,756	9,620	60%
Latvija / Latvia	34,426	15,061	10,074	54%
Poljska / Poland	556,933	14,609	9,214	52%
Bugarska / Bulgaria	82,533	10,844	4,075	39%
Rumunjska / Romania	218,926	10,152	6,338	36%

TABLICA 3 (NASTAVAK). BDP I PROSJEK ODSUPANJA OD EUROPSKE UNIJE ZEMALJA ČLANICA, KANDIDATA I POTENCIJALNIH KANDIDATA U % ZA 2007. GODINU
TABLE 3 (CONTINUED). GDP AND AVERAGE DEVIATION FROM THE EUROPEAN UNION OF MEMBER STATES, CANDIDATES AND POTENTIAL CANDIDATES IN 2007, IN %

DRŽAVE ČLANICE / MEMBER STATES	BDP (PPP) U MILIJUNIMA INT. DOLARA / GDP (PPP) IN MILL. INT. DOLLAR	BDP (PPP) PER CAPITA U INT. DOLARIMA / GDP (PPP) PER CAPITA IN MILL. INT. DOLLAR	BDP (NOMINAL) PER CAPITA U INT. DOLARIMA / GDP (NOMINAL) PER CAPITA IN INT. DOLLAR	POSTOTAK ODSUPANJA BDP-A OD PROSJEKA BDP-A (PPP) EU-A PER CAPITA / PERCENTAGE OF DEVIATION – GDP (PPP) PER CAPITA FROM AVERAGE EU GDP (PPP) PER CAPITA
ZEMLJE KANDIDATI / CANDIDATE COUNTRIES				
Srbija / Serbia	51,162	6,112	3,700	22%
Bosna i Hercegovina / Bosnia and Hercegovina	25,505	6,884	2,774	25%
Hrvatska / Croatia	61,804	13,923	10,559	50%
Turska / Turkey	653,298	8,839	5,417	32%
Makedonija / Macedonia	17,902	8,738	3,040	31%
POTENCIJALNI KANDIDATI / POTENTIAL CANDIDATES				
Albanija / Albania	18,329	6,259	3,175	22%
Crna Gora / Montenegro	2,412	3,800	1,784	15%

 Izvor: CIA World Factbook (podaci se odnose na procjenu BDP-a za 2007. godinu) /
 Source: CIA World Factbook (the data refer to GDP assessment for 2007)

☞ *Prenaseljene regije* karakterizira: visoka razina gospodarske razvijenosti i ekstremno visoka urbana koncentracija stanovništva, infrastrukture i privrednih aktivnosti. Do pojave prenaseljenosti dolazi zbog jakih težnji osnivanja i razvoja privrednih aktivnosti u razvijenim sredinama, jer su u tim regijama investicije rasterećene od troškova proširenja infrastrukture, karakterističnih za nerazvijene regije.

☞ *Depresivne regije* ne raspolažu poduzetničkim i gospodarskim aktivnostima. Suština njihovog problema jest u privrednoj strukturi. Osnovne regionalne djelatnosti su tijekom vremena izgubile svoja pokretačka svojstva i nisu pravovremeno zamijenjene novim gospodarskim djelatnostima. Ove regije karakterizira naglo povećanje

of education, high unemployment level and inadequate infrastructure. Based on these premises and different criteria, regions can be divided into developed, undeveloped, overpopulated and depressed regions (Sofija Adžić, 2011).

☞ *Developed regions* are characterised by: above average development level, very developed infrastructure and information and communication technology, high living standard, sustained and dynamic growth of value added and employment.

☞ *Undeveloped regions* are characterised by: unfavourable economic structure and technological underdevelopment, weak development, high unemployment level, population decline, undeveloped infrastructure and low living standard.

TABLICA 4. BDP PO STANOVNIKU U NEKIM DRŽAVAMA 2003-2010.
TABLE 4. GDP PER CAPITA PER COUNTRY FOR THE PERIOD 2003-2010

DRŽAVE / COUNTRY	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Europska Unija (27 država) / European Union (27 countries)	20,700	21,700	22,500	23,700	25,000	25,000	23,500	24,400
Europska Unija (25 država) / European Union (25 countries)	21,900	22,900	23,700	24,900	26,200	26,200	24,600	25,600
Europska Unija (15 država) / European Union (15 countries)	25,000	26,000	26,700	28,000	29,300	29,100	27,400	28,400
Belgija / Belgium	26,600	28,000	29,000	30,200	31,600	32,299	31,500	32,600
Bugarska / Bulgaria	2,400	2,600	3,000	3,400	4,000	4,600	4,600	4,800
Čehoslovačka / Czech Republic	8,300	9,000	10,200	11,500	12,800	14,800	13,500	14,200
Danska / Denmark	35,000	36,500	38,300	40,200	41,700	42,500	40,300	42,200
Njemačka (zajedno s DDR od 1991) / Germany (including former GDR from 1991)	26,000	26,600	27,000	28,100	29,500	30,100	29,000	30,300
Estonija / Estonia	6,400	7,200	8,300	10,000	12,000	12,200	10,300	10,700
Irska / Ireland	35,300	37,000	39,300	41,800	43,500	40,500	35,900	34,900
Grčka / Greece	15,600	16,700	17,500	19,000	20,300	21,100	20,800	20,400
Španjolska / Spain	18,600	19,700	20,900	22,300	23,500	23,900	22,900	23,100
Francuska / France	25,600	26,500	27,300	28,400	29,600	30,100	29,300	29,800
Italija / Italy	23,200	23,900	24,400	25,200	26,000	26,200	25,200	25,600
Cipar / Cyprus	16,100	17,000	17,900	19,000	20,300	21,600	21,100	21,600
Latvija / Latvia	4,300	4,800	5,600	7,000	9,200	10,100	8,200	8,000
Litva / Lithuania	4,800	5,300	6,100	7,100	8,500	9,700	8,000	8,400
Luksemburg / Luxembourg	57,200	60,000	65,200	71,800	78,100	80,800	75,200	79,500
Mađarska / Hungary	7,300	8,100	8,800	8,900	9,900	10,500	9,100	9,700
Malta	11,400	11,300	11,900	12,500	13,300	14,200	14,100	14,800
Nizozemska / Netherlands	29,400	30,200	31,500	33,100	34,900	36,200	34,600	35,400
Austrija / Austria	27,700	28,700	29,800	31,300	33,000	33,900	32,900	34,100

TABLICA 4 (NASTAVAK). BDP PO STANOVNIKU U NEKIM DRŽAVAMA 2003-2010.
TABLE 4 (CONTINUED). GDP PER CAPITA PER COUNTRY FOR THE PERIOD 2003-2010

DRŽAVE / COUNTRY	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Poljska / Poland	5,000	5,300	6,400	7,100	8,200	9,500	8,100	9,300
Portugal	13,700	14,200	14,600	15,100	16,000	16,200	15,900	16,200
Rumunjska / Romania	2,400	2,800	3,700	4,500	5,800	6,500	5,500	5,700
Slovenija / Slovenia	12,900	13,600	14,400	15,500	17,100	18,400	17,300	17,300
Slovačka / Slovakia	5,500	6,300	7,100	8,300	10,200	11,900	11,600	12,100
Finska / Finland	27,900	29,100	30,000	31,500	34,000	34,900	32,500	33,600
Švedska / Sweden	31,100	32,400	33,000	35,000	36,900	36,100	31,300	37,000
Ujedinjeno Kraljevstvo / United Kingdom	27,700	29,600	30,400	32,200	33,700	29,600	25,300	27,400
Island / Iceland	33,600	36,500	44,300	43,800	48,000	32,299	27,200	29,900
Lihtenštajn / Liechtenstein	79,300	80,400	84,300	90,700	95,100	97,300	:	:
Norveška / Norway	43,600	45,400	52,600	57,600	60,200	64,000	55,300	63,800
Švicarska / Switzerland	38,900	39,200	39,900	41,300	41,600	44,500	45,500	51,200
Hrvatska / Croatia	6,800	7,400	8,100	8,900	9,800	10,800	10,300	10,400
Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija / Former Yugoslav Republic of Macedonia	2,100	2,200	2,400	2,600	2,900	3,300	3,300	:
Turska / Turkey	4,100	4,700	5,700	6,100	6,800	7,100	6,100	7,600
SAD / United States	33,900	32,500	34,300	35,600	33,900	31,900	32,500	35,300
Japan	29,300	29,000	28,700	27,200	25,000	:	:	:

 Izvor: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> / Source: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

nezaposlenosti i pad novostvorene vrijednosti (bruto društvenog proizvoda).

Republika Hrvatska je podijeljena u tri statističke regije (Slika 1), i to:

☞ *Sjeverozapadna Hrvatska*, koju čine Grad Zagreb, Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka i Međimurska županija.

☞ *Overpopulated regions* are characterised by: high level of economic development and an extremely high urban concentration of the population, infrastructure and economic activities. Overpopulation arises from the strong tendency to establish and develop economic activities in developed environments, since in such regions investments are relieved from the costs of infrastructure expansion, which is a characteristic of undeveloped regions.

SLIKA 1. STATISTIČKE REGIJE HRVATSKE

FIGURE 1. STATISTICAL REGIONS OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Izvor: <http://www.konkurentnost.hr> 10.9. 2011.

Napomena: Prema pravilima EU ni jedna statistička regija ne smije imati manje od 800.000 stanovnika. /

Source: <http://www.konkurentnost.hr> 10/9/2011

Note: According to EU regulations, each statistical region has to have at least 800.000 inhabitants.

TABLICA 5. MODEL REGIONALNOG INDEKSA KONKURENTNOSTI
TABLE 5. REGIONAL COMPETITIVENESS INDEX MODEL
STUPOVI KONKURENTNOSTI / PILLARS OF COMPETITIVENESS

Demografija, zdravlje i kultura / Demographics, health and culture	Poslovno okruženje / Business environment	Statistički indikatori (2/3) / Statistical indicators (2/3)	Regionalni indeks konkurentnosti / Regional competitiveness index
Obrazovanje / Education			
Osnovna infrastruktura i javni sektor / Basic infrastructure and public sector			
Poslovna infrastruktura / Business infrastructure	Poslovni sektor / Business sector		
Investicije i poduzetnička dinamika / Investments and entrepreneurial trends			
Razvijenost poduzetništva / Entrepreneurship development			
Ekonomski rezultati – razina / Economic results – level			
Ekonomski rezultati – dinamika / Economic results – trends	Poslovno okruženje / Business environment	Perceptivni indikatori (1/3) / Perceptual indicators (1/3)	
Lokacijske prednosti / Locational advantages			
Lokalna uprava / Local government			
Infrastruktura / Infrastructure			
Vladavina prava / Rule of law			
Obrazovanje / Education			Poslovni sektor / Business sector
Financijsko tržište i lokalna konkurencija / Financial market and local competition			
Tehnologija i inovativnost / Technologies and innovation			
Klasteri / Clusters	Marketing i menadžment / Marketing and management		
Marketing i menadžment / Marketing and management			

 Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti hrvatske 2010, <http://www.konkurentnost.hr> 10.9.2011. /

 Source: Regional Competitiveness Index of Croatia 2010, <http://www.konkurentnost.hr> 10/9/2011

☞ *Središnju i istočnu (Panonsku) Hrvatsku* čine Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Karlovačka i Sisačko-moslavačka županija.

☞ *Jadranska hrvatska regija* obuhvaća Primorsko-goransku, Ličko-senjsku, Zadarsku, Šibensko-kninsku, Splitsko-dalmatinsku, Istarsku i Dubrovačko-neretvansku županiju.

Ključne determinante regionalne konkurentnosti koje izravno utječu na konkurentnost hrvatskih regija moraju biti osnova daljnjeg usmjeravanja razvoja, što će rezultirati povećanjem konkurentnosti na nacionalnoj razini i uspješnim suočavanjem s izazovima europske pa i rastuće globalne konkurentnosti. Konkurentnost gospodarstva na nacionalnoj razini odraz je konkurentskih sposobnosti na regionalnim razinama.

Prema Indeksu globalne konkurentnosti (GCI) pretpostavka je da zemlje prolaze kroz tri faze razvoja (Tablica 5).

U prvoj fazi (Razvoj temeljen na resursima) za rast produktivnosti važni su osnovni faktori konkurentnosti (Slika 2):

- ☞ dobro funkcioniranje javnih i privatnih institucija,
- ☞ dobro razvijena infrastruktura,
- ☞ stabilan makroekonomski okvir i
- ☞ dobra, zdrava i pismena radna snaga.

Daljnijim razvojem, zemlje ulaze u drugu fazu (Razvoj temeljen na efikasnosti), gdje ostvaruju efikasnije proizvodne procese i rastući kvalitet proizvoda. U ovoj fazi na rast konkurentnosti utječu:

- ☞ visoko obrazovanje i stručne obuke,
- ☞ efikasno tržište roba,
- ☞ dobro funkcioniranje tržišta rada,
- ☞ sofisticiranost financijskog tržišta,

☞ *Depressed regions* show no entrepreneurial or economic activities. Their essential problem is the economic structure. The core regional industries have lost their driving characteristics over time and have not been timely replaced by new industries. These regions are characterised by: sudden increase of unemployment and fall of the value added (gross domestic product).

The Republic of Croatia is divided in three statistical regions (Figure 1):

☞ *Northwestern Croatia* consists of the City of Zagreb and Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka and Međimurska counties.

☞ *Central and Eastern (Pannonian) Croatia* consists of Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Karlovačka and Sisačko-moslavačka counties.

☞ *Adriatic Croatia* includes Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska, Istarska and Dubrovačko-neretvanska counties.

Key determinants of regional competitiveness directly influencing competitiveness of Croatian regions must be the basis for further direction of development, which will result in an increased competitiveness on a national level, and successful coping with the challenges of European and the growing global competitiveness. Competitiveness of economy on a national level is a reflection of competitive abilities on regional levels.

According to the Global Competitiveness Index (GCI), it is assumed that countries go through three stages of development (Table 5).

In the first stage (development based on resources) the basic competitiveness factors are important for the productivity increase (Figure 2):

- ☞ good functioning of public and private institutions,
- ☞ well developed infrastructure,

TABLICA 6. STUPOVI KONKURENTNOSTI
TABLE 6. PILLARS OF COMPETITIVENESS

	RAZVOJ TEMELJEN NA RESURSIMA / DEVELOPMENT BASED ON RESOURCES					RAZVOJ TEMELJEN NA EFIKASNOSTI / DEVELOPMENT BASED ON EFFICIENCY					RAZVOJ TEMELJEN NA INOVACIJAMA / DEVELOPMENT BASED ON INNOVATIONS						
Grad Zagreb / The City of Zagreb	+	-	-	+	+	+	+	o	+	-	-	+	-	+	o	+	+
Istarska	+	-	o	-	+	+	-	+	+	+	-	+	o	+	o	o	+
Primorsko-goranska	+	o	o	o	+	+	o	-	-	+	-	+	o	+	o	o	o
Dubrovačko-neretvanska	o	o	-	+	+	+	o	o	o	o	o	o	o	+	+	-	o
Koprivničko-križevačka	+	+	o	+	-	-	o	-	+	-	-	o	+	o	+	+	+
Varaždinska	+	+	+	o	o	o	+	+	+	+	o	+	+	+	+	+	+
Ličko-senjska	-	+	-	-	-	-	-	-	o	+	o	-	+	o	-	-	-
Splitsko-dalmatinska	o	-	o	o	+	+	o	+	o	+	+	o	-	+	-	o	o
Karlovačka	-	+	+	o	o	o	+	o	o	-	o	o	o	o	o	o	-
Zadarska	-	+	+	+	+	o	o	o	-	+	+	o	+	o	+	+	+
Osječko-baranjska	o	+	o	+	o	o	+	-	+	-	o	-	+	-	+	+	+
Šibensko-kninska	-	-	+	-	o	+	o	+	-	o	+	o	-	+	-	-	-
Međimurska	+	+	+	+	o	o	o	+	+	+	+	+	+	o	+	+	o
Sisačko-moslavačka	-	-	-	o	-	-	-	-	-	o	-	-	-	o	-	-	-
Zagrebačka	o	o	-	+	+	+	+	+	+	o	-	+	o	-	+	+	+
Krapinsko-zagorska	o	o	+	o	o	o	o	+	o	-	o	+	+	o	o	o	o
Virovitičko-podravska	-	o	-	-	-	o	-	o	-	o	+	-	o	-	o	o	-
Bjelovarsko-bilogorska	+	-	o	o	-	-	-	o	o	o	-	o	-	-	-	-	o
Požeško-slavonska	o	-	o	-	-	-	-	-	-	-	o	-	-	-	-	-	-
Vukovarsko-srijemska	o	o	-	-	-	-	-	-	-	o	+	-	-	-	-	-	-
Brodsko-posavska	-	o	+	-	o	-	+	o	o	-	+	-	o	-	o	o	o

 Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti hrvatske 2010, <http://www.konkurentnost.hr> 10.9.2011. /

 Source: Regional Competitiveness Index of Croatia 2010, <http://www.konkurentnost.hr> 10/9/2011

SLIKA 2. FAZE RAZVOJA INDEKSA GLOBALNE KONKURENTNOSTI (GCI)
FIGURE 2. DEVELOPMENT STAGES OF THE GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX (GCI)

- ☞ veliko domaće i inozemno tržište i
- ☞ mogućnost iskorištavanja postojećih tehnologija.

Konačno, zemlje prelaze u treću fazu (Razvoj temeljen na inovacijama), u kojoj je rast produktivnosti i konkurentnosti uvjetovan:

- ☞ faktorima visoke poslovne sofisticiranosti i
- ☞ inovacijama.

Održiva konkurentna prednost...

“Sposobnost da učite brže od svojih konkurenata može biti jedina održiva konkurentna prednost.”

Arie de Geus
(nizozemski poslovni strateg)

Regionalna konkurentnost se mjeri prema modelu regionalnog indeksa koji se prikazuje u tablici 4.

Kako su rangirane regije i županije hrvatske prema konkurentnosti vidljivo je u Tablici 7.

Konkurentnost svake zemlje i njezinih regija mjeri se prema kriterijima, pri čemu je Hrvatska 2010. godine jako dobro prošla kad je riječ o kvaliteti njezine infrastrukture, poput autocesta, raširenosti interneta i mobitela. Po tim kriterijima svrstana je među prvih 40 zemalja. Najgore se svrstala kad je riječ o visini i učinkovitosti poreza, troškova rada, poljoprivredne politike, pravnog okvira za strana ulaganja i tereta vladine regulative. U tim kategorijama Hrvatska je pala na samo dno svjetske ljestvice, između 137. i 140. mjesta. Prosjek joj podižu rezultati u infrastrukturi, obrazovanju i zdravlju. Višegodišnji pad konkurentnosti udaljio je Hrvatsku od članica EU-a i približio je zemljama jugoistoka Europe. Rang konkurentnosti pojedinih zemalja prikazuje se u Tablici 8.

Prikazani rang zemalja upozorava da vlasti nekih zemalja, uključujući gotovo sve zemlje bivše države, moraju provesti reforme, i to prije svega na tržištu rada i produktivnosti, u javnoj upravi i makroekonomskoj stabilnosti. Budućnost se

- ☞ macroeconomic stability, and
- ☞ healthy and primary education.

By further development, countries enter the second phase (development based on efficiency), where they achieve more efficiently production processes and growing product quality. At this stage, the increase of competitiveness is affected by:

- ☞ higher education and training,
- ☞ goods market efficiency,
- ☞ labour market efficiency,
- ☞ financial market sophistication,
- ☞ large domestic and foreign markets, and
- ☞ possibility of utilisation of existing technologies.

Finally, the countries enter the third phase (development based on innovations), in which the productivity and competitiveness increase is dictated by:

- ☞ factors of high business sophistication and
- ☞ innovation.

Sustainable competitive advantage...

“Your ability to learn faster than your competition is your only sustainable competitive advantage.”

Arie de Geus
(Dutch business strategist)

Regional competitiveness is measured based on the regional index model presented in Table 4.

The competitiveness rank of Croatian regions and counties is shown in Table 7.

The competitiveness of a country and its regions is measured in accordance with the criteria, and in 2010 Croatia was very good with respect to its quality of infrastructure, such as motorways, the spread of Internet and mobile phones. According to these criteria, it ranks among the first 40

TABLICA 7. REGIJE I ŽUPANIJE HRVATSKE RANGIRANE PREMA KONKURENTNOSTI 2010.

TABLE 7. CROATIAN REGIONS AND COUNTIES RANKED ACCORDING TO THEIR COMPETITIVENESS IN 2010

UKUPNI RANG / OVERALL RANK		ŽUPANIJE / COUNTIES	STATISTIČKI RANG / STATISTICAL RANK				PERCEPTIVNI RANG / PERCEPTUAL RANK			
2010	2007		RANG POSLOVNOG OKRUŽJA / ENVIRONMENT RANK	RANG POSLOVNOG SEKTORA / BUSINESS SECTOR RANK	STATISTIČKI RANG UKUPNO / STATISTICAL RANK (OVERALL)	RANG POSLOVNOG OKRUŽJA / ENVIRONMENT RANK	RANG POSLOVNOG SEKTORA / BUSINESS SECTOR RANK	PERCEPTIVNI RANG UKUPNO / PERCEPTUAL RANK (OVERALL)	RANG POSLOVNOG OKRUŽJA / ENVIRONMENT RANK	RANG POSLOVNOG SEKTORA / BUSINESS SECTOR RANK
NUTS 2 – REGIJE / NUTS 2 – REGIONS										
1	1	Sjeverozapadna Hrvatska / Northwestern Croatia	1	1	1	1	2	1	1	1
2	2	Jadranska Hrvatska / Adriatic Croatia	2	2	2	2	1	3	3	2
3	3	Središnja i Istočna Hrvatska / Central and Eastern Croatia	3	3	3	3	3	2	2	3
NUTS 3 – ŽUPANIJE / NUTS 3 – COUNTIES										
1	4	Varaždinska	1	1	6	5	7	1	1	1
2	1	Grad Zagreb / City of Zagreb	2	4	2	1	3	7	9	7
3	3	Istarska	7	5	1	2	1	13	13	10
4	2	Međimurska	6	2	3	7	2	6	6	6
5	5	Zagrebačka	3	6	7	4	9	5	5	3
6	9	Zadarska	4	3	10	13	8	3	2	5
7	6	Primorsko-goranska	8	7	5	6	4	12	11	12
8	8	Splitsko-dalmatinska	12	9	4	3	5	14	17	13
9	10	Dubrovačko-neretvanska	11	11	9	8	10	11	12	9
10	13	Šibensko-kninska	14	13	8	9	6	16	16	20
11	15	Krapinsko-zagorska	13	10	11	10	12	8	10	8
12	7	Koprivničko-križevačka	9	8	13	14	14	4	4	4
13	14	Osječko-baranjska	5	12	14	12	20	2	3	2
14	12	Karlovačka	10	14	12	11	11	10	7	11
15	11	Bjelovarsko-bilogorska	16	17	15	15	17	15	14	16
16	18	Brodsko-posavska	15	16	19	18	19	9	8	11
17	17	Virovitičko-podravska	17	15	17	16	16	17	18	14
18	19	Ličko-senjska	18	18	18	21	13	18	15	21
19	16	Sisačko-moslavačka	19	19	16	17	15	20	20	18
20	21	Vukovarsko-srijemska	20	20	20	19	18	19	19	19
21	20	Požeško-slavonska	21	21	21	20	21	21	21	17

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti hrvatske 2010, <http://www.konkurentnost.hr> 10.9. 2011. /

Source: Regional Competitiveness Index of Croatia 2010, <http://www.konkurentnost.hr> 10/9/2011

TABLICA 8. RANG ZEMALJA NA LJESTVICI KONKURENTNOSTI
TABLE 8. COUNTRIES' RANKS ON THE COMPETITIVENESS RANK LIST

1.	Švicarska / Switzerland
2.	Singapur / Singapore
3.	Švedska / Sweden
4.	Finska / Finland
5.	SAD / USA
6.	Njemačka / Germany
17.	Saudijska Arabija / Saudi Arabia
18.	Francuska / France
26.	Kina / China
38.	Češka / Czech Republic
40.	Tunis / Tunisia
41.	Poljska / Poland
48.	Mađarska / Hungary
57.	Slovenija / Slovenia
60.	Crna Gora / Montenegro
74.	Bugarska / Bulgaria
76.	Hrvatska / Croatia
77.	Rumunjska / Romania
78.	Albanija / Albania
79.	Makedonija / Macedonia
95.	Srbija / Serbia
100.	Bosna i Hercegovina / Bosnia and Herzegovina

ne događa sama od sebe. Ako je pustimo da se dogodi, onda ćemo životariti.

Realni pad za 4 pozicije u odnosu na 2009. ove godine Hrvatsku smješta na 76. mjesto od 139 zemalja svijeta. Naime, Hrvatska je od 2002. godine, kada je prvi put uključena u mjerenje, do danas bilježila oscilirajuće kretanje na ljestvici konkurentnosti, koje karakterizira razdoblje realnog napretka od 2005. do 2007, a potom od 2008. do danas kontinuirano padanje.³

countries. It ranked worst when it came to the height and effectiveness of taxes, labour costs, agricultural policy, legal framework for foreign investments and the burden of government regulation. According to these criteria, Croatia fell on the very bottom of the world's rank list, between places 137 and 140. The average is raised by results in infrastructure, education and health care. The years-long fall of competitiveness has moved Croatia away from EU member states and brought it closer to the Southeast European countries. The competitiveness rank for individual countries is shown in Table 8.

The countries' ranks shown above warn that the authorities of certain countries, including almost all the countries of former Yugoslavia, have to carry out reforms, first of all on the labour market and in productivity, as well as public administration reforms and macroeconomic stability reforms. The future will not happen by itself. If we just let it happen, we shall barely subsist.

Real drop by 4 places with respect to 2009 has placed Croatia this year on 76th place among 139 countries of the world. As of 2002, when it was included into the survey for the first time, Croatia has been oscillating on the competitiveness rank list, with a period of real progress from 2005 to 2007, and a continued drop from 2008 until today.³

Minor changes of our ranking on the competitiveness rank list in the last two years are the result of different ranking of other countries, while Croatia's competitiveness has in fact stagnated.

“This year's Croatia's results shows that we have recorded the biggest drop in labour market efficiency (113), and goods market efficiency (110), financial market development (88), and business sophistication (92). Results of the quality of institutions are also worrying (86), where the efficiency of public administration and judicial systems is especially significant. On the other hand, better results are shown in the area of infrastructure (41), technological readiness (39) and higher education (56).”⁴

TABLICA 9. GLOBALNA KONKURENTNOST 2010-2011.
TABLE 9. GLOBAL COMPETITIVENESS 2010-2011

RED. BR. / NO.	ZEMLJA / COUNTRY	RANG 2011. / RANK 2011	RANG 2010. / RANK 2010	PROMJENA 2010-2011. / 2010-2011 CHANGE
1.	Švicarska / Switzerland	1.	1.	→ 0
2.	Singapur / Singapore	2	3	→ + 1
3.	Švedska / Sweden	3	2	→ - 1
4.	Finska / Finland	4	7	→ + 3
5.	SAD / USA	5	4	→ - 1
6.	Slovenija / Slovenia	57	45	→ - 12
7.	Crna Gora / Montenegro	60	49	→ - 11
8.	Slovačka / Slovakia	69	60	→ - 9
9.	Hrvatska / Croatia	76	77	→ + 1
10.	Čad / Chad	142	139	→ - 3

Izvor: Izvješće o globalnoj konkurentnosti, WEF² / Source: The Global Competitiveness Report, WEF²

Male promjene našeg položaja na ljestvici konkurentnosti u posljednje dvije godine isključiva su posljedica promjene pozicije drugih zemalja, dok hrvatska konkurentnost i realno stagnira.

“Ovogodišnji rezultati Hrvatske ukazuju da smo zabilježili najveći pad u efikasnosti tržišta rada (113.) i roba (110.), razvijenosti financijskog tržišta (88.), te poslovne sofisticiranosti (92.). I nadalje su zabrinjavajući nalazi kvalitete institucija (86.) u kojoj posebno značajno mjesto zauzima efikasnost javne uprave i sudstva. S druge strane bolje rezultate su nam osigurali infrastruktura (41.), tehnološka spremnost (39.) te visoko obrazovanje (56.).”⁴

Hrvatska mora kroz promjene strukture svojeg rasta preokrenuti trend stagnacije i/ili nazadovanja na ljestvici konkurentnosti. Posljedice izostanka strukturnih promjena tijekom posljednjih nekoliko godina ne očituju se samo u stagnaciji na ljestvici

By changing the structure of its growth, Croatia must reverse the stagnation trend and/or trend of falling down on the competitiveness rank list. The results of the lack of structural changes during the last several years are evident not only in stagnation on the global competitiveness rank list, but also in the growing vulnerability of Croatian economy.

Global financial crisis has hit Croatian economy hard, which is evident from the information on GDP drop, export decline and even larger decline of import, increase of unemployment, etc. Labour market remained very rigid with low employment rate; social transfers are still high and not well directed...

TABLICA 10. RANG HRVATSKE I ZEMALJA OKRUŽENJA PREMA UKUPNOM BROJU RANGIRANIH ZEMALJA
TABLE 10. CROATIA'S AND NEIGHBOURING COUNTRIES' RANKS ACCORDING TO TOTAL NUMBER OF RANKED COUNTRIES

ZEMLJA / COUNTRY	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	(75)	(80)	(102)	(104)	(117)	(125)	(131)	(134)	(133)	(139)	(142)
Albanija / Albania	-	-	-	-	100	98	109	108	96	88	78
Bosna i Hercegovina / Bosnia and Herzegovina	-	-	-	81	95	89	106	107	109	102	100
Crna Gora / Montenegro	-	-	77	89	80	87	-	65	62	49	60
Hrvatska / Croatia	-	58	53	61	62	51	57	61	72	77	76
Makedonija / Macedonia	-	-	81	84	85	80	94	89	84	79	79
Slovenija / Slovenia	31	28	31	33	32	33	39	42	37	45	57
Srbija / Serbia	-	-	77	89	80	87	-	85	93	96	95

Izvor / Source: The Global Competitiveness Report 2010-2011, World Economic Forum

globalne konkurentnosti, nego i u rastućoj ranjivosti hrvatskoga gospodarstva.

Globalna financijska kriza teško je pogodila hrvatsko gospodarstvo, što govore i podaci o padu BDP-a, padu izvoza i još većem padu uvoza, rastu nezaposlenosti, itd. Tržište radne snage ostalo je vrlo rigidno s niskom zaposlenošću, socijalni transferi su i dalje visoki i nisu dobro usmjereni...

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Hrvatska je završila pregovore s EU. Očekuje se da će u prosincu 2011. godine uslijediti potpisivanje Ugovora o prijemu u članstvo, te sam ulazak u EU, sredinom 2013. godine. Najvredniji aspekt pristupanja EU jest činjenica da se na taj način pokreću reforme u svim područjima društvenog života, što bi u konačnici trebalo donijeti veći gospodarski rast i političku stabilnost. Hrvatska će nakon pristupanja postati aktivni stvaratelj politika EU-a, pa će kroz to ojačati njezin opći politički položaj. Nadalje, pristupanje

CONCLUDING REMARKS

Croatia has completed negotiations with the EU. The signing of the membership treaty is expected in December 2011, and the EU accession in mid 2013. The most valuable aspect of the accession to the EU is the fact that in this way reforms are initiated in all areas of life, which should eventually bring bigger economic growth and political stability. Following the accession, Croatia will become an active EU policy maker, which will strengthen its general political position. Furthermore, Croatian EU accession will also have further positive implications for other Southeast European countries. For them this will mean the contribution to the stabilisation of the wider region and continued democratisation in this part of Europe.

Thanks to reforms related to the EU accession, Croatia will become modernised and more reliable for investments, and also more efficient in exercising public authorities. In some areas, such as agriculture, transport and environmental protection, the costs of harmonisation with the EU standards

Hrvatske EU imat će daljnje pozitivne implikacije i za druge zemlje jugoistočne Europe, za koje će to značiti doprinos stabilizaciji šire regije te nastavku demokratizacije u tom dijelu Europe.

Putem reformi koje su povezane s pristupanjem EU hrvatska će se država modernizirati i postati pouzdanija za ulaganja i efikasnija u obavljanju javnih ovlasti. U nekim područjima, kao što su poljoprivreda, promet i zaštita okoliša, troškovi usklađivanja sa standardima EU bit će veliki za državu. Ipak, srednjoročno i dugoročno premašit će ih koristi. Za hrvatske proizvođače, reforme povezane s pristupanjem podrazumijevaju troškove prestrukturiranja. No, ti će kratkoročni troškovi srednjoročno i dugoročno prerasti u koristi, jer će uspješno prestrukturiranje značiti povećanje konkurentnosti i dohotka te bolji standard zaposlenih. Za hrvatske će potrošače već u kratkoročnom razdoblju pristupanje Uniji donijeti koristi. Omogućit će im veći izbor i niže cijene roba i usluga te bolju zaštitu i sigurnost. Najveći izazov i konkurentna prednost koju članice EU-a mogu očekivati jest korištenje njezinih fondova. Tu šansu Hrvatska nije optimalno iskoristila u procesu vođenja pregovora s EU, a trebala je i morala je iskoristiti svoje prednosti i mogućnosti.

BILJEŠKE

¹ Program IPA (*Instrument for Pre-Accession Assistance*), za razdoblje 2007. do 2013. uspostavljen je Uredbom Vijeća EU. Osnovni ciljevi programa su pomoć državam kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u usklađivanju nacionalnog zakonodavstva i provedbi pravne stečevine EU te priprema za korištenje strukturnih i Kohezijskog fonda. Zamjenjuje program CARDS i prepristupne programe PHARE, ISPA i SAPARD. Uredbom Vlade RH od 28. rujna 2006. godine, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije je tijelo nadležno za sveukupnu koordinaciju i pripremu korištenja programa IPA u Republici Hrvatskoj. IPA program je Hrvatskoj otvoren od 2007. godine do njezinog pristupanja Europskoj uniji.

² Metodologija Svjetskog gospodarskog foruma temelji se na analizi 12 faktora konkurentnosti, koji uključuju institucije, infrastrukturu, makroekonomsku stabilnost, zdravlje i

will be high for the government. However, they will be surpassed by the benefits in the mid- and long-term. For Croatian producers, reforms related to the accession mean restructuring costs. But these short-term costs will develop into benefits in the mid- and long-term, because successful restructuring means the increase of competitiveness and revenue, and better standard of the employed. For Croatian consumers, benefits from the accession to the European Union will show in the short-term period. They will provide bigger choice and lower prices of goods and services, as well as better protection and safety. The biggest challenge and competitive advantage to be expected by the EU member states is the usage of its funds. Croatia has not made the best use of this opportunity in the negotiations with the EU, whereas it should have used all of its advantages and opportunities.

REFERENCES

¹ The Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA for the period 2007-2013 was established by the EU Council Regulation. The primary objective is the assistance to candidate countries and potential candidate countries in the adoption and implementation of the full *acquis communautaire*, and in particular their preparation for the use of Structural Funds and the Cohesion Fund. It replaces the CARDS programme and the pre-accession PHARE, ISPA and SAPARD programmes. According to the Croatian Government Regulation of 28th September 2006, the Central State Office for Development Strategy and Co-ordination of EU Funds is the body competent for full coordination and preparation for uses of the IPA programmes in the Republic of Croatia. The IPA programme is available to Croatia since 2007 until its accession to the European Union.

² World Economic Forum methodology is based on the analysis of 12 competitiveness factors including institutions, infrastructure, macroeconomic stability, health and primary education, higher education and training, labour market efficiency, goods market efficiency, technological readiness, business sophistication, innovation, market size and financial market.

³ Research reports are based on publicly available statistical indicators as well as on perceptual information obtained through the research of the views of managers which included more than 13,500 managers this year.

⁴ <http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx?art=290&sec=19>

osnovno obrazovanje, visoko obrazovanje, efikasnost tržišta rada, efikasnost tržišta roba, tehnološku spremnost, poslovnu sofisticiranost, inovativnost, veličinu tržišta i financijsko tržište.

³ Rezultati istraživanja temelje se na javno dostupnim statističkim pokazateljima, kao i na perceptivnim podacima dobivenim kroz istraživanje mišljenja rukovoditelja, u koje ih je ove godine uključeno više od 13 500.

⁴ <http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx?art=290&sec=19>

LITERATURA / LITERATURE

ADŽIĆ, S. (2011), *Regionalna ekonomija Evropske unije*, Univerzitet u Novom Sadu – Ekonomski fakultet Subotica, Subotica, str. 19

BELOŠEVIĆ MATIĆ, J. (2009), *Hrvatsko gospodarstvo 2009. godine*, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, str. 35

“EU Funds: Community Programme”, <http://www.eucommunity.php> (3. rujna 2011.)

FICOR, M. (2009), *Gospodarski profil RH u 2009. godini*, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, str. 15

<http://www.eu-pregovori.hr> (5. rujna 2011.)

<http://www.konkurentnost.hr/lgs.axd> (10. rujna 2011.)

KANDŽIJA, V. I CVEČIĆ, I. (2008), *Makrosustav Europske unije*, Ekonomski fakultet Rijeka, Rijeka, str. 30

KANDŽIJA, V. I CVEČIĆ, I. (2011), *Ekonomika i politika Europske unije*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, str. 297

VUJIĆ, V. (2008), *Menadžment promjena*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, str. 25

ARBUTINA, H., KULIŠ, D. I PITAREVIĆ, M. (2002), “Usporedba i uskladjivanje hrvatskoga poreznog sustava s poreznim sustavima Europske unije” [online], u: K. Ott (ur.), *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji*. Zagreb: Institut za javne financije, 83-105. Dostupno na: <http://www.ijf.hr/EU/arbutina-kulis-pitarevic.pdf>

VUKADINOVIĆ, R., ČEHULJIĆ, L. (2005), *Politika europskih integracija*, Topical, Zagreb, str. 365

European Commission (2003), *Europe at a Crossroads: The Need for Sustainable Transport*, Europe on the Move Series, Brussels: European Commission, Directorate-General for Press and Communication

KESNER-ŠKREB, M., PLEŠE, I. I MIKIĆ, M. (2003), “Državne potpore poduzećima u Hrvatskoj 2001. godine” [online]. *Financijska teorija i praksa*, 27 (3), 287-330. Dostupno na: http://www.ijf.hr/financijska_praksa/PDF-2003/3-03/skreb_plese_mikic.pdf

European Commission (2004), *Standard Eurobarometer 62: Javno mnijenje u Europskoj uniji: Nacionalni izvještaj – Hrvatska*, Bruxelles: jesen 2004.

European Commission (2006), *Enlargement, Two Years After: An Economic Evaluation*, Occasional Papers, Brussels: European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs

CUCULIĆ, J., FAULEND, M. I ŠOŠIĆ, V. (2004), “Fiskalni aspekti pridruživanja: Možemo li u Europsku Uniju s proračunskim deficitom?” [online]. *Financijska teorija i praksa*, 28 (2), 155-179. Dostupno na: <http://www.ijf.hr/Eu2/Cuculic-faulend-sosic.pdf>